EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 17.8.2020.
COM(2020) 378 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o preispitivanjima propisanima člankom 19. stavkom 1. Uredbe 2017/852 o uporabi žive u zubnom amalgamu i proizvodima

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU o preispitivanjima propisanima člankom 19. stavkom 1. Uredbe 2017/852 o uporabi žive u zubnom amalgamu i proizvodima

1. UVOD

Živa je otrovan kemijski element i predstavlja značajan rizik za okoliš i zdravlje ljudi. Ljudi su uglavnom izloženi živi dok jedu morske prehrambene proizvode. Ona je moćan neurotoksin koji uzrokuje trajno oštećenje mozga i bubrega u odraslih te utječe na razvoj fetusa i djeteta u ranom djetinjstvu. Bioakumulativna je i širi se svijetom putem prehrambenih mreža i prekograničnog prijenosa onečišćenja zraka. Živa u zraku taloži se u tlu i vodnim tijelima.

Stoga je međunarodna zajednica prepoznala živu kao globalni problem.

Proteklih petnaest godina EU je razvio dalekosežnu politiku[1] i zakonodavni okvir za kontrolu, uklanjanje te, ako to nije izvedivo, smanjenje uporabe i izloženosti, smanjujući time rizike koje živa predstavlja. Jedan je od važnih instrumenata EU-a Uredba (EU) 2017/852 o živi („Uredba")[2], kojom se obuhvaća čitav životni ciklus žive, od primarnog rudarenja do njezina konačnog zbrinjavanja u obliku otpada.

Ovo se izvješće odnosi na dvije procjene koje je Komisija provela u skladu s člankom 19. stavkom 1. Uredbe, kojim se propisuje da Komisija mora provesti procjenu i izvijestiti Europski parlament i Vijeće do 30. lipnja 2020. u pogledu:

a) *potrebe da Unija regulira emisije žive i živinih spojeva iz krematorija;*

b) izvedivosti postupnog ukidanja uporabe zubnog amalgama u dugoročnom razdoblju, po mogućnosti do 2030., uzimajući u obzir nacionalne planove iz članka 10. stavka 3. i pritom u potpunosti poštujući nadležnost država članica za organizaciju i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene zaštite;

c) *koristi za okoliš i izvedivosti daljnjeg usklađivanja Priloga II. s relevantnim zakonodavstvom Unije kojim se regulira stavljanje na tržište proizvoda kojima je dodana živa.*

Zubni amalgam najveće je preostalo područje uporabe žive u EU-u. Uredbom se još od 1. srpnja 2018. zabranjuje njegova uporaba u stomatološkom liječenju mliječnih zuba i stomatološkom liječenju ranjivih skupina stanovništva, odnosno djece mlađe od 15 godina te trudnica ili dojilja. U skladu s člankom 19. stavkom 1. točkom (b) Uredbe u ovom se izvješću iznose informacije o izvedivosti postupnog ukidanja uporabe zubnog amalgama u EU-u za sve stanovnike. Komisija je pritom obuhvatila i emisije žive i živinih spojeva iz krematorija.

[1] COM(2005) 20 i COM(2010) 723.

[2] Uredba (EU) 2017/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o živi i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1102/2008 (SL L 137, 24.5.2017., str. 1.).

Pravom unutarnjeg tržišta EU-a zabranjuje se stavljanje na tržište EU-a (uključujući uvoz)[3] mnogih proizvoda kojima je dodana živa. Uredbom se isto tako zabranjuju proizvodnja i izvoz za dio njih, ali ne i za sve. Ovakvo diferencirano pravno postupanje za razne proizvode kojima je dodana živa proizlazi iz međunarodnog konteksta politike u kojem je donesena Uredba odnosno Minamatske konvencije o živi („Konvencija”)[4]. Tom se konvencijom, koju su ratificirali EU[5] i velika većina država članica, zabranjuje proizvodnja, izvoz i uvoz niza proizvoda kojima je dodana živa. Stoga općenito vrijedi da ako se proizvodi kojima je dodana živa reguliraju Konvencijom, zabrana njihova stavljanja na unutarnje tržište EU-a u skladu s pravom EU-a proširuje se kako bi se uključili proizvodnja i izvoz, te tako uskladilo sa zahtjevima međunarodnog prava. U skladu s člankom 19. stavkom 1. točkom (c) u ovom se izvješću iznose informacije o izvedivosti i mogućim koristima za okoliš koju bi imala primjena zabrane proizvodnje i izvoza na temelju Uredbe za sve proizvode čije je stavljanje na tržište zabranjeno na temelju ostalih instrumenata prava EU-a, čak i ako nisu zabranjeni Konvencijom.

Ovim se preispitivanjima pridonosi cilju nulte stope onečišćenja za netoksični okoliš najavljenom u europskom zelenom planu[6].

2. PREISPITIVANJA

2.1. Zubni amalgam i emisije žive povezane s njegovom uporabom

Postupak preispitivanja i savjetovanje

Zubni amalgam stoljećima se upotrebljava kao restaurativni materijal za ispunjavanje kaviteta izazvanih kvarenjem zuba i popravljanje površina zuba. Riječ je o slitini žive i ostalih metala (npr. srebra, kositra ili bakra).

Komisija je angažirala savjetnika za provedbu istraživanja o uporabi zubnog amalgama u EU-u. Konačnim izvješćem istraživanja[7] pruža se osnova za procjenu tehničke i ekonomske izvedivosti postupnog ukidanja zubnog amalgama i dokumentiraju se njegovi utjecaji na okoliš.

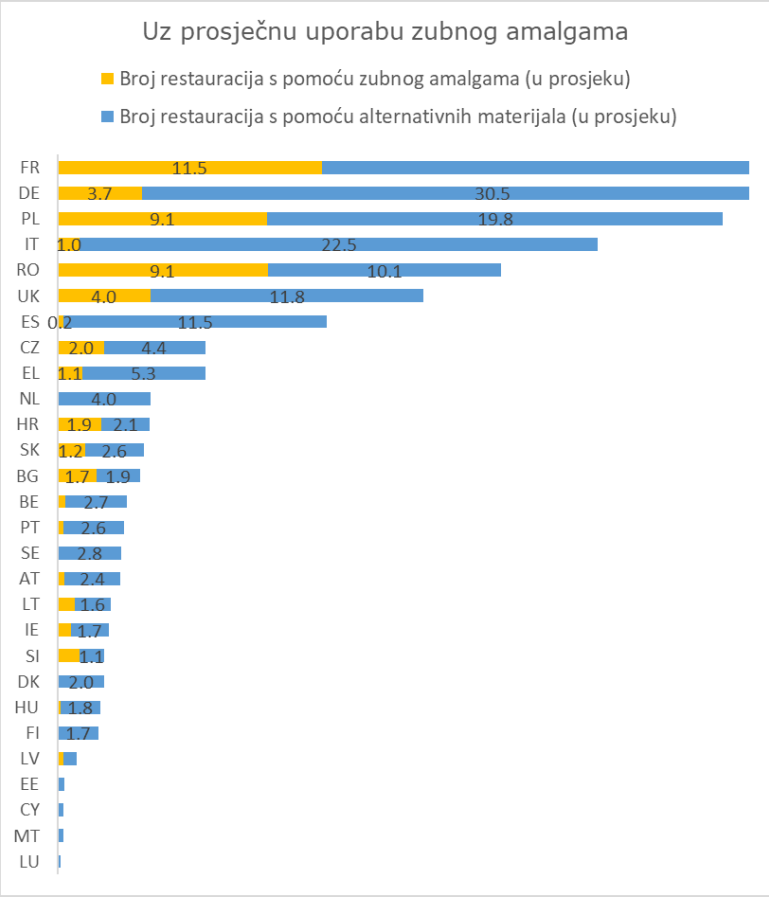
U istraživanju su se prikupljale informacije o uporabi zubnog amalgama i alternativa koje ne sadržavaju živu, utjecajima na organizaciju zdravstvenih usluga u državama članicama i planovima za postupno smanjenje uporabe zubnog amalgama koje su uspostavile države članice u skladu s člankom 10. stavkom 3. Uredbe. Opsežno prikupljanje podataka obuhvaćalo je pregled znanstvenih članaka i izvješća te prikupljanje podataka na razini EU-a u okviru internetske ankete i razgovora. U siječnju 2020. organizirana je radionica koja je okupila stručnjake iz država članica i redova dionika (organizacije stomatologa i nevladine

[3] Za potrebe ovog izvješća i u skladu s odredbama relevantnih instrumenata EU-a „stavljanje na tržište” znači isporučivanje odnosno stavljanje na raspolaganje trećoj strani bilo uz naknadu bilo besplatno. Uvoz se smatra stavljanjem na tržište.
[4] Tekst Minamatske konvencije.
[5] Odluka Vijeća (EU) 2017/939 od 11. svibnja 2017. o sklapanju, u ime Europske unije, Minamatske konvencije o živi (SL L 142, 2.6.2017., str. 4.).
[6] Komunikacija Komisije od 11.12.2019., *Europski zeleni plan*, COM(2019) 640 final.
[7] Poveznica na Istraživanje o procjeni izvedivosti postupnog ukidanja zubnog amalgama.

organizacije) tijekom koje su se potvrdili preliminarni nalazi istraživanja i prikupile dodatne informacije radi poboljšanja modela i zaključaka.

Trendovi uporabe zubnog amalgama

Zubni amalgam najveće je preostalo područje uporabe žive u EU-u. Procijenjena godišnja potražnja za zubnim amalgamom (u 28 država članica EU-a) iznosila je 27–58 t žive 2018. To je značajno smanjenje, za približno 43 % u usporedbi s prethodnom procjenom koja je 2010. iznosila 55–95 t žive godišnje.[8] Procjenjuje se da je 2018. izvršeno približno 372 milijuna dentalnih restauracija u 28 država članica EU-a. U samo 10–19 % tih restauracija upotrijebljen je zubni amalgam. No taj se udio znatno razlikuje među državama članicama, kako je prikazano na slici 1.[9]

Slika 1.: Broj restauracija po materijalu za punjenje po državi članici uz prosječnu uporabu zubnog amalgama (u milijunima, 2018.)

Sve veća svijest potrošača o utjecajima zubnog amalgama na okoliš i njegovim povezanim neizravnim utjecajima na zdravlje, kao i poželjnijim estetskim značajkama alternativnih materijala, čine se glavnim pokretačima za smanjenje uporabe zubnog amalgama.

Bez dodatnih mjera politike na razini EU-a i država članica očekuje se da će se uporaba zubnog amalgama smanjiti za približno 70 % od 2018. do 2030. No preostala će uporaba i dalje biti značajna, uz približno 8–17 t žive 2030.

Ekonomska izvedivost

Već je u tijeku postupna zamjena zubnog amalgama materijalima koji ne sadržavaju živu (kao što su, primjerice, kompozitne smole, keramika i staklenoionomerni cementi). Velika većina proizvođača u EU-u (95 %) proizvode materijale koji ne sadržavaju živu i koji čine velik dio tržišta. Regulatornim zahtjevom za postupno ukidanje zubnog amalgama ubrzao bi se padajući trend i zahtijevalo bi se od proizvođača da povećaju proizvodnju alternativnih materijala.

[8] BIO Intelligence Service (2012.), *Study on the potential for reducing mercury pollution from dental amalgam and batteries* (Istraživanje o mogućnosti smanjenja onečišćenja živom iz zubnog amalgama i baterija).
[9] Vidjeti bilješku 7. za informacije o, među ostalim, izračunu broja restauracija po materijalu za punjenje po državi članici, cijenama alternativnih materijala koji ne sadržavaju živu itd.

Razlika između cijena dentalnih restauracija prema vrsti materijala relativno je mala zahvaljujući poboljšanjima restauracijskih tehnika bez uporabe žive. Nadalje, smanjila se i razlika u cijeni između zubnog amalgama i materijala koji ne sadržavaju živu. Time se ograničava socioekonomski učinak koji ubrzani prelazak na ispune koji ne sadržavaju živu ima na troškove stomatološke skrbi, a time i distribuirani ekonomski učinak na stomatologe, pacijente i sustave za naknadu troškova zdravstvene skrbi.

U većini država članica postoje neznatne razlike u pokrivenosti nacionalnim sustavima za naknadu troškova zdravstvenog osiguranja za različite materijale.

Može se zaključiti da ubrzani prelazak na ispune koji ne sadržavaju živu neće imati znatne negativne učinke na pacijente, stomatologe ili proizvođače zubnih ispuna. Međutim, mogao bi zahtijevati prilagodbu nacionalnih sustava za naknadu troškova u državama članicama u kojima postoje velike razlike prema upotrijebljenom materijalu.

Tehnička izvedivost

S obzirom na to da se materijali koji ne sadržavaju živu naveliko upotrebljavaju diljem EU-a, može se pretpostaviti da velika većina stomatoloških ustanova u EU-a već ima opremu potrebnu za restauracije u kojima se ne upotrebljava živa i da je većina stomatologa ovladala potrebnim tehnikama, ako ne i svi.

Dokazi upućuju na to da materijali koji ne sadržavaju živu imaju zadovoljavajuća mehanička svojstva uz manje zahtjeve za pripremu kaviteta za kompozite[10] i bolje estetske značajke[11]. Na dugoročnost ispuna utječu četiri glavna čimbenika: materijal, metoda restauracije, vještina stomatologa i zubna higijena pacijenta. U današnje su vrijeme materijali koji ne sadržavaju živu dobre kvalitete, učinkovite metode restauracije široko su dostupne, a stomatološki fakulteti sve više poučavaju potrebne vještine. Zubna higijena trebala bi se nastaviti poboljšavati zahvaljujući komunikaciji u području javnog zdravlja. Stoga bi se i dugoročnost restauracija trebala i dalje poboljšavati.

Međutim, predstavničke organizacije stomatologa izrazile su nekoliko razloga za zabrinutost zbog manjka dostupnih informacija o materijalima koji ne sadržavaju živu, kao i o sigurnosnom profilu i biokompatibilnosti određenih materijala, od kojih neki sadržavaju bisfenol A (BPA) i nanočestice. U dostupnim znanstvenim analizama zaključuje se da je otpuštanje BPA-a iz određenih stomatoloških materijala povezano samo sa zanemarivim zdravstvenim rizicima[12], a izloženost BPA-u nalazi se u granicama prihvatljivog dnevnog unosa[13]. No ovi se zaključci temelje na procjeni rizika BPA-a koju je 2015. provela Europska agencija za sigurnost hrane i koja je trenutačno u postupku preispitivanja.

[10] Mulligan, S. *et al.*, *The environmental impact of dental amalgam and resin-based composite materials* (Utjecaj na okoliš zubnog amalgama i kompozitnih materijala na bazi smole). *British Dental Journal* 224.7 (2018.): 542.

[11] Milošević, Miloš. *Polymerization mechanics of dental composites–advantages and disadvantages* (Mehanika polimerizacije dentalnih kompozita – prednosti i nedostaci). *Procedia Engineering* 149 (2016.): 313–320.

[12] SCENIHR (2015.), *Scientific opinion on the Safety of Dental Amalgam and Alternative Dental Restoration Materials for Patients and Users* (Znanstveno mišljenje o sigurnosti zubnog amalgama i alternativnih materijala za dentalnu restauraciju za pacijente i korisnike).

[13] Socialstyrelsen (2015.), *Bisfenol A i dentala material*.

Aspekti okoliša

Zubni amalgam uzrokuje znatne emisije žive u zrak, vodu i tlo.

Emisije u zrak procijenjene[14] su na 19 t tijekom životnog ciklusa zubnog amalgama (2012., 27 država članica EU-a[15]). Emisije u vodu[16] iz stomatoloških klinika procijenjene su na 3 t (2010., 27 država članica EU-a), što će se smanjiti s obzirom na to da se Uredbom od stomatoloških klinika zahtijevati da budu opremljene separatorima zubnog amalgama s visokim stupnjem zadržavanja.

Prisutnost žive u otpadnim vodama problematična je zbog ostataka (mulja) iz uređajâ za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda. Ovisno o vrsti pročišćavanja otpadnih voda živa može iz uređajâ za pročišćavanje otpadnih voda završiti u mulju. Emisije žive iz zubnog amalgama u tlo, koje se procjenjuju na 8 t (2010., 27 država članica EU-a), većinom proizlaze iz širenja takvog mulja po tlu. Direktivom 86/278/EEZ o upotrebi mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u poljoprivredi[17] utvrđuju se granične vrijednosti koncentracija teških metala, što uključuje živu.

Postupnim ukidanjem zubnog amalgama s vremenom bi se uklonile te emisije, a time i njihov doprinos količini žive u okolišu, što bi dovelo do postepenih koristi za okoliš i zdravlje. Time bi se isto tako pridonijelo Akcijskom planu za kružno gospodarstvo EU-a[18], u kojem se poziva na bolje pročišćavanje otpadnih voda i reviziju direktiva o mulju iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda da bi se načela kružnog gospodarstva primijenila na upravljanje otpadnim vodama i muljem.

Emisije žive i živinih spojeva iz krematorija

Emisije žive i živinih spojeva iz krematorija trajan su izvor emisija u zrak koji proizlazi iz uporabe zubnog amalgama. Procijenjene su na približno 1,6 t u 2018. Očekuje se da će se zadržati na sličnoj razini do otprilike 2025., a da će se zatim smanjivati. Međutim, postoji slab fond podataka i potrebno je i dalje raditi na poboljšanju tih procjena, među ostalim, i kako bi se uzeli u obzir dramatični učinci kad je riječ o izgubljenim životima zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19.

U EU-u trenutačno ne postoje zahtjevi da se u krematorijima uvedu tehnologije za smanjenje emisija žive. Samo se u Konvenciji OSPAR[19], čije su stranke EU i 11 država članica EU-a,

[14] BIO Intelligence Service (2012.), *Study on the potential for reducing mercury pollution from dental amalgam and batteries* (Istraživanje o mogućnosti smanjenja onečišćenja živom iz zubnog amalgama i baterija).
[15] Ne uključuje Hrvatsku, koja se pridružila EU-u 2013.
[16] Živa izlazi iz stomatoloških klinika putem uređajâ za pročišćavanje otpadnih voda. Upotrijebljene tehnologije pročišćavanja dostižu različite učinkovitosti uklanjanja, a živa, kao i ostali teški metali, obično se ne razgrađuje, već se apsorbira u mulj. (Pistocchi *et al.* 2019.; Hargraeves *et al.*, 2016.).
[17] Direktiva Vijeća 86/278/EEZ od 12. lipnja 1986. o zaštiti okoliša, posebno tla, kod upotrebe mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u poljoprivredi (SL L 181, 4.7.1986., str. 6.).
[18] Komunikacija Komisije: *Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo – Za čišću i konkurentniju Europu*, COM(2020) 98 final od 11.3.2020.
[19] Konvencija o zaštiti morskog okoliša sjeveroistočnog Atlantika, OSPAR.

navode najbolje dostupne tehnike za sprečavanje i kontrolu emisija žive iz krematorija na temelju pravno neobvezujuće Preporuke 2003/4.

Daljnji koraci

Postupna zamjena zubnog amalgama materijalima koji ne sadržavaju živu odvija se bez političke intervencije s obzirom na to da pacijenti općenito preferiraju ispune koji ne sadržavaju živu, kao i sve više stomatologa. Ipak, bez zakonodavnog djelovanja očekuje se da će se u nadolazećim godinama i dalje upotrebljavati znatne količine zubnog amalgama. Time bi se produljili problemi okoliša i zdravlja povezani s trenutačnom uporabom zubnog amalgama, uključujući znatne emisije žive u zrak.

I postupno smanjenje uporabe i postupno ukidanje zubnog amalgama zahtijeva suočavanje s nizom pitanja, uključujući bolje razumijevanje posebnih zdravstvenih stanja u kojima bi zubni amalgam i dalje trebao biti dopušten, više informacija o dostupnim materijalima koji ne sadržavaju živu i prikupljanje dodatnih podataka o emisijama žive povezanima s uporabom zubnog amalgama.

2.2 Proizvodi kojima je dodana živa

Pravo EU-a i međunarodno pravo o stavljanju na tržište proizvoda kojima je dodana živa i trgovanje njima

EU je stvorio jedan od najsveobuhvatnijih zakonodavnih sustava na svijetu kojim se regulira sadržaj žive u proizvodima koji se stavljaju na tržište, uključujući uvezene proizvode[20]. To je imalo dvostruk cilj – zaštititi zdravlje ljudi i okoliš te osigurati dobro funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

To uključuje Direktivu 2011/65/EU, kojom se ograničava sadržaj žive u električnoj i elektroničkoj opremi,[21] Direktivu 2006/66/EC, kojom se regulira sadržaj žive u baterijama[22], i Uredbu (EZ) br. 1907/2006, kojom se zabranjuje stavljanje na unutarnje tržište EU-a određenih neelektroničkih mjernih uređaja kojima je dodana živa, bez obzira na sadržaj žive[23]. Puni popis tih zakona dostupan je u izvješću o procjeni učinka[24], koje je Europska komisija dovršila 2016. pripremajući zakonodavni prijedlog za Uredbu.

Na međunarodnoj razini Konvencijom se zabranjuju proizvodnja, uvoz i izvoz proizvoda kojima je dodana živa navedenih u Prilogu A (dio I.).

Dakle, dok se pravom unutarnjeg tržišta EU-a općenito zabranjuje samo stavljanje na tržište EU-a proizvoda kojima je dodana živa, Konvencijom se zabranjuju njihova proizvodnja,

[20] Vidjeti bilješku 3.
[21] Direktiva 2011/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2011. o ograničenju uporabe određenih opasnih tvari u električnoj i elektroničkoj opremi (SL L 174, 1.7.2011., str. 88.).
[22] Direktiva 2006/66/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2006. o baterijama i akumulatorima i o otpadnim baterijama i akumulatorima te stavljanju izvan snage Direktive 91/157/EEZ (SL L 266, 26.9.2006., str. 1.).
[23] Uredba (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ (SL L 396, 30.12.2006., str. 1.).
[24] SWD(2016) 17, vidjeti Prilog VI.

uvoz i izvoz. Stoga, da bi se EU uskladio s Konvencijom, Uredbom se nadopunjuje zakonodavstvo unutarnjeg tržišta EU-a zabranom proizvodnje i izvoza proizvoda navedenih u Konvenciji.

Različito postupanje prema proizvodima kojima je dodana živa u pravu EU-a i međunarodnom pravu razlog je zašto je zakonodavac EU-a zahtijevao od Komisije da provede ovo preispitivanje.

Cilj preispitivanja

Cilj je ovog preispitivanja utvrditi ekološki i ekonomski najučinkovitiji način smanjenja i uklanjanja proizvoda kojima je dodana živa na međunarodnom tržištu.
Na raspolaganju su dva glavna pristupa:

(a) jednostrana zabrana proizvodnje i izvoza iz EU-a svih proizvoda kojima je dodana živa a koji se ne smiju stavljati na tržište EU-a; to bi se moglo postići dodavanjem tih proizvoda u Prilog II. Uredbi;
(b) dogovor o zabrani dodatnih proizvoda na globalnoj razini; to bi se moglo postići u dva koraka: i. proširivanjem popisa proizvoda kojima je dodana živa u Prilogu A Konvenciji i ii. uvođenjem takvog proširivanja u Prilogu II. Uredbi.

U nastavku se razmatraju moguće koristi tih pristupa za okoliš.

Jednostrana zabrana proizvodnje i izvoza u EU-u

O mogućim učincima šire jednostrane zabrane proizvodnje i izvoza u cijelom EU-u raspravljalo se tijekom postupka suodlučivanja o Uredbi. Komisija je pružila početnu procjenu u spomenutom izvješću o procjeni učinka koje je popratilo njezin prijedlog. Tijekom postupka suodlučivanja to je nadopunjeno informativnim dokumentom u kojem se pruža sažetak daljnje procjene provedene uz podršku savjetnika[25] za određene baterije, neelektroničke mjerne uređaje i žarulje. Komisija je taj informativni dokument dostavila Europskom parlamentu i Vijeću te ga je stavila na raspolaganje javnosti. Zaključci su bili sljedeći:

(a) u slučaju baterija i neelektroničkih mjernih uređaja koji nisu dopušteni na unutarnjem tržištu EU-a postoji samo ograničena ili nikakva proizvodnja u EU-u. Stoga primjena predložene zabrane proizvodnje i izvoza za te proizvode ne bi imala izravne koristi za okoliš ni ekonomske utjecaje;

(b) situacija je drugačija za određene živine žarulje koje se proizvode u EU-u i izvoze iz njega, posebice halofosfatne žarulje. U nedostatku izvoza iz EU-a potražnja u trećim zemljama ostala bi jednaka zbog razlika u cijeni živinih žarulja i alternativa koje ne sadržavaju živu. Nadalje, proizvođači koji se nalaze u trećim zemljama povećali bi svoju ponudu kako bi se zadovoljila ta potražnja. Iz tog bi razloga primjena predložene zabrane izvoza za te živine žarulje: i. mogla negativno utjecati na okoliš zbog povećanih globalnih emisija žive proizvođača iz trećih zemalja koji ne bi bili podložni jednako strogim kontrolama onečišćenja kao što su one u EU-u te ii.

[25] COWI i ICF (2017.)

zahvatila oko 8 % industrije proizvodnje žarulja u EU-u i utjecala na radna mjesta i prihode.

Na temelju ove procjene zakonodavac je u Uredbu uključio zabranu izvoza primjenjivu na predmetne baterije, neelektroničke mjerne uređaje i nekoliko vrsti žarulja, uz iznimku halofosfatnih žarulja. Komisija je naručila istraživanje o proizvodima kojima je dodana živa i njihovim alternativama[26].

Velik izazov s kojim se suočio naručitelj bila je mala količina informacija o tržištima proizvoda kojima je dodana živa u trećim zemljama. Time se ovo preispitivanje ograničava na kvalitativnu procjenu koristi za okoliš na temelju istih razmatranja kao i u spomenutom informativnom dokumentu Komisije. Sve dok postoji međunarodna potražnja, vjerojatno je da će proizvođači iz trećih zemalja povećati proizvodnju kako bi udovoljili potražnji koju više ne bi zadovoljavali izvozi iz EU-a. Iz tog su razloga utjecaji na okoliš jednostrane zabrane izvoza iz EU-a neizvjesni. Mogli bi biti pozitivni ako bi to dovelo do smanjene uporabe žive u svijetu. Međutim, učinak bi mogao biti negativan ako bi se povećale emisije potencijalno slabije kontroliranih proizvodnih pogona koji se nalaze u trećim zemljama.

Globalna zabrana na temelju Konvencije i daljnji koraci

U vrijeme donošenja Uredbe Komisija je izjavila da „predano podržava daljnju suradnju, u skladu s Konvencijom i podložno mjerodavnim politikama, propisima i postupcima EU-a, u cilju smanjenja razlika između prava EU-a i odredaba Konvencije”.

Komisija je otad napredovala s pregovorima o preispitivanju popisa proizvoda reguliranih Konvencijom. Člankom 4. stavkom 8. Konvencije zahtijeva se od Konferencije stranaka (COP) da preispitaju njezin Prilog A do kolovoza 2022. COP je započeo ovo preispitivanje na svojem trećem sastanku[27] i pozvao je stranke da dostave informacije kako bi ih mogla analizirati skupina stručnjaka. To će strankama biti osnova za predlaganje izmjena Priloga A, koje će se razmatrati na četvrtom sastanku COP-a (u studenom 2021.).

EU ima vodeću ulogu u tom preispitivanju. Na temelju spomenutog istraživanja o proizvodima kojima je dodana živa i njihovim alternativama EU je pružio opsežan podnesak Tajništvu Konvencije kao doprinos postupku preispitivanja[28]. Komisija će početkom 2021. sastaviti nacrt izmjena Priloga A Konvenciji, koji će predložiti EU. Cilj će prvenstveno biti smanjenje razlika između pravne stečevine EU-a i Konvencije.
Tim dodatnim informacijama, za koje se očekuje da će postati dostupne u okviru rada međunarodne skupine stručnjaka, ne samo da će se omogućiti bolja procjena izvedivosti zabrane na temelju međunarodnog prava, već će se i poboljšati razumijevanje utjecaja potencijalne jednostrane zabrane proizvodnje i izvoza tih proizvoda u EU-u.

[26] Poveznica na konačno izvješće
[27] Odluka MC-3/1
[28] Podnesak EU-a o Prilozima A i B za COP 4 (2020.).

4. ZAKLJUČCI I SLJEDEĆI KORACI

Živa se i dalje upotrebljava i uzrokuje daljnje onečišćenje, što utječe na zdravlje ljudi i okoliš na svjetskoj razini, posebice zbog kontaminacije prehrambenog lanca. EU stoga već više od deset godina uspješno radi na prekidu njezine uporabe i smanjenju emisija žive u okoliš na razini EU-a i na međunarodnoj razini.

Zahvaljujući provedenom preispitivanju jasno je da je postupno ukidanje zubnog amalgama kao najvećeg preostalog područja uporabe žive u EU-u tehnički i ekonomski izvedivo prije 2030. Zato će Komisija 2022. Europskom parlamentu i Vijeću predstaviti zakonodavni prijedlog za postupno ukidanje uporabe zubnog amalgama. Pripremni rad uključivat će procjenu potrebe za popratnim mjerama, kao što su smanjenje emisija žive povezanih s uporabom zubnog amalgama i povećanje dostupnosti informacija o zubnim ispunima koji ne sadržavaju živu.

EU će, uz daljnji rad na postupnom ukidanju stavljanja proizvoda kojima je dodana živa na unutarnje tržište EU-a, aktivno sudjelovati u međunarodnim pregovorima za proširivanje popisa proizvoda kojima je dodana živa a koji se reguliraju Konvencijom. Glavni će cilj biti dodavanje proizvoda kojima je dodana živa u Prilog A, čije je stavljanje na unutarnje tržište EU-a zabranjeno. S obzirom na ostvareni napredak Komisija će procijeniti potrebu za daljnjim zalaganjem na razini EU-a da se izmjenom Priloga II. Uredbi zabrani ne samo stavljanje na tržište već i proizvodnja i izvoz određenih proizvoda kojima je dodana živa.

Tim će se inicijativama pridonijeti cilju nulte stope onečišćenja za netoksični okoliš najavljenom u europskom zelenom planu.